ДО

ПРОФ. Д-Р ГАЛИН ЦОКОВ
МИНИСТЪР НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

КОПИЕ ДО

ПРОФ. Д-Р МИГЛЕНА ТЕМЕЛКОВА
ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪВЕТА НА РЕКТОРИТЕ
В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Относно: Лично становище по реда на чл. 26, ал. 4 от Закона на нормативните актове по проекта на Постановление на Министерския съвет за изменение и допълнение на нормативни актове на Министерския съвет, публикувани в Портала за обществена консултация на МС

УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН МИНИСТЪР,

УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ПРЕДСЕДАТЕЛ НА СЪВЕТА НА РЕКТОРИТЕ,

Не в качеството ми на университетски професор и учен, а единствено и само като български гражданин, бих искал да изкажа своето персонално становище по отношение на Постановлението на Министерски съвет за изменение и допълнение на ПМС №162 от 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението за един студент по професионални направления и ПМС №328 от 2015 г. за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда.

Предложението за промяна на Постановление № 162 на Министерския съвет от 2001 г. за определяне на диференцирани нормативи за издръжка на обучението за един студент по професионални направления би намалило значително огромният дисбаланс във финансирането на различните професионални направления. В предложеният вариант, максималната разлика в коефициентите по професионални направления е малко над три пъти, и аз я подкрепям напълно.

По отношение на предложените промени в ПМС 328/2015 г. за определяне на средствата от държавния бюджет за издръжка на обучението в държавните висши училища в зависимост от комплексна оценка за качеството на обучението и съответствието му с потребностите на пазара на труда, от една страна считаме, че увеличаването на Коефициентът за научни изследвания е в правилна посока, имайки в предвид политиките заложени в Стратегията за развитието на висшето образование.

От друга страна обаче, по-голямата част от държавните висши училища са в циклични кризи, породени от невъзможността за осигуряване на необходимите средства за изпълнение на някои нереалистично заложени изисквания. Наред с това, управлението на висшето образование е заложник на тотално непредвидимата политическа обстановка в държавата, в която липсват редовни правителства и решенията, които се вземат нямат дългосрочен хоризонт. Както става ясно от предлаганият модел, очаква се, около половината от общия брой висши училища в страната ще бъдат засегнати от него. Поради тази причина може да се направи обоснования извод, че това е изкуствено формирана технология на системен финансов дефицит.

Според мен, предложените промени следват някакъв модел на осъществяване на политики в системата на висшето образование, който се характеризира с нормативното разписване на формули в обратен ред – на първо място поставянето на „краен целеви резултат“ и в последствие създаването на „нормативно фиксиран математически модел“, който да го оправдае.

На пръв поглед, предложенията за корекции на ПМС №328 от 2015 г. имат благороден характер, но ако те се анализират задълбочено се забелязва, че чрез тях се прави опит за реализиране на политиката на поставяне на българските висши училища в положение на изкуствена финансова зависимост. Според мен, това не е нито научен, нито образователен проблем. По същество този проблем е политически и е свързан с оцеляването и евентуалното развитие на българското висше образование. Аз определено не мисля, че всички български висши училища са „цъфнали и вързали“, но в момента от държавните висши училища няма такива, които би трябвало да бъдат закрити.

Създадените системни проблеми, свързани с обезпечаването на необходимите средства и последващото им разпределение между отделните

образователни субекти, които са в различна степен на зависимост от тях, за да оцелеят финансово, води до липса на дългосрочна предвидимост.

Що се отнася до конкретиката бих могъл да заявя следното:

1. Завишаването на коефициента за реализация на пазара на труда, зависещ от стойностите по индикатори „Безработица сред завършилите“ и „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание“ и определян с помощта на зададена матрица не е достатъчно добре мотивирано. Например реализацията на студентите в културни институции като: библиотеки, музеи и читалища не зависи от качеството на тяхното обучение във висшите училища а от неатрактивното заплащане на техния труд. Това е и причината част от завършилите студенти да не се реализират в институциия търсещи кадри от съответните професионални направления. Подобен беше и проблема с педагогическите специалности, но с увеличаване на заплатите на учителите както и мерките за увеличаване на коефициента за финансиране на това професионално направление, в последните години този проблем беше на път да изчезне, но според г-н Юлиян Петров, Председател на синдикат „Образование“ на КТ „ПОДКРЕПА“, напоследък се забелязва друга деформация в това направление. Според г-н Петров „Имаме достатъчно дипломирани учители, но не искат да влизат в клас. Около 2/3 от тях не издължат и до третата година след започване на учителската професия, напускат …“.
   В крайна сметка, може да се направи обоснования извод, че коефициента за реализация на пазара на труда няма никакво значение за комплексната оценка на качеството на обучението. В случая той е поставен формално, за да играе ролята на някакъв изкуствен уравнител, съобразен единствено с желанията на тези които правят уж формалната оценка!?

2. Коефициентът за научни изследвания, изчислен чрез индикаторите по Приложение 1 от ПМС №328/2015 г. стимулира висшите училища с по-голямо общо количество научни изследвания. Това предполага по-големите широкопрофилни университети, имащи по-голям академичен състав, да получават и съответно по-висока стойност на коефициента. От друга страна, теоретически макар

съотношението научна продукция – академичен състав да е по-добро в някои по-малки университети или специализирани висши училища, то няма да може да преодолее разликата, формирана от по-малкия мащаб. Като красноречив пример в това отношение бих могъл да посоча официални данни от НАЦИД (за периода 2018 – 2024 год.), от които е видно, че от **общ брой** публикации в едно от професионалните направления на едно висше училище, а именно 3.5. „Обществени комуникации и информационни науки“ – 4888, то е реализирало 3505, а останалите големи университети и други висши училища са далеч назад. И как така да се съгласим, че техния коефициент за качество в това професионално направление „трябва“ да е по-малък от някои други висши училища. Къде тук се вижда стимула за научна и преподавателска мотивация на част от академичния състав на това висше училище ?!!!

3. Ако се търси „мотивирано“, със сигурност може да се намери някакво обяснение за разликата в подходите към средното и висшето образование.
   При средното образование не се забелязва делението на българските училища на повече и по-малко качествени (въпреки, че между тях съществува колосална разлика). Определени бяха възнагражденията за различните категории учители и държавата се ангажира, без никакви допълнителни условия, да ги изплаща.
   При висшето образование обаче нещата не стоят така. Тук, без никакво отчитане на качеството на обучението в отделните висши училища, държавата осигурява нормативно определените възнаграждения за асистентите, което е похвално. Що се отнася до доцентите и професорите, то нещата са поставени на друга плоскост.
   Аз не съм против отчитането на качеството на обучението във висшите училища, но сигурно за това може да се измисли по-адекватна на условията технология, но в края на краищата посочената от мен констатация има за цел само да обърне внимание на различните подходи …

4. Защо никой, никъде и по никакъв начин не отчита съществуването на образователния пазар. В цял свят, той е най-точния индикатор за качеството на обучението във висшите училища. Според нормалната човешка логика е нормално да се очаква, че тези висши училища, които са оценени с високи коефициенти, свързани с

качеството на обучението трябва да привличат като магнит кандидат студентите. Да, ама не! Ако българското Министерство на образованието и науката направи една елементарна статистика, ще отчете факта, че болшинството от държавните висши училища са далеч от определения им с Постановление на Министерския съвет брой кандидат студенти – държавна поръчка. В състава на горните висши училища влизат и някой от тези, които по формален път са определени да бъдат „качествени“.

5. В **член 92, ал.1** от ЗВО категорично се заявява, че: „ежегодно с изготвянето на проекта на Държавния бюджет за съответната година министерският съвет планира от трансфера на държавния бюджет по **чл.91, ал.1 т.1** в размер, който осигурява достигане на средна брутна работна заплата за академичния състав в държавните висши училища не по малка от 180 на сто от средната брутна работна заплата за страната за последните 12 месеца, за които са публикувани официални данни на Националния статистически институт“. Никъде в този текст, както и в останалите текстове от Закона, свързани с възнагражденията на академичния и изследователския състав на висшите училища не се поставят никакви условия за изкуствена диференциация, а категорично се утвърждава ангажимента на Правителството да осигури тези средства в рамките на държавния бюджет.

Уважаеми г-н Министър,

Уважаема проф. Темелкова,

Във връзка с изложеното по-напред становище по отношение на предлаганите промени в Постановление № 328 от 30 ноември 2015 г., се обръщам към вас, съвместно със Съвета на Ректорите и на заинтересованите синдикални и работодателски организации да направите опит за създаване на нов, постоянен и релевантен на потребностите на българското висше образование модел за финансиране на висшите училища в Република България.

С УВАЖЕНИЕ,

СТОЯН ГЕОРГИЕВ ДЕНЧЕВ